

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У статті обґрунтовано актуалізацію упровадження інтерактивних технологій навчання на заняттях з української літератури як основної складової процесу виховання сучасної особистості. Розглянуто види нетрадиційних занять, які активізують навчальні можливості студентів; розкрито методiku проведення інтерактивних уроків; доведено доцільність застосування даних технологій у навчально-виховному процесі.

Ключові слова: *інтерактивні технології, філософські дослідження, навчальна співпраця, моделювання ситуацій, рольова гра, імпровізаційне заняття, інсценізація.*

В статтє обосновано актуальность внедрения интерактивных технологий обучения на занятиях с украинской литературы как основной составной процесса воспитания современной личности. Рассмотрено виды нетрадиционных занятий, которые активизируют учебные возможности студентов; раскрыто методiku проведения интерактивных уроков; доведено целесообразность использования данных технологий в учебно-воспитательном процессе.

Ключевые слова: *интерактивные технологии, философские исследования, учебное сотрудничество, моделирование ситуаций, ролевая игра, импровизационное занятие, инсценировка.*

In the article is the introduction of interactive learning technologies in the study of Ukrainian literature as the basic component of the process of education of the modern identity. Types of interactive sessions considered, that activate educational opportunities of students; disclosed method of interactive lessons; demonstrated the feasibility of these technologies in the educational process.

Key words: *interactive technologies, philosophical studies, the academic cooperation, the simulations, role-playing game, the improvisation exercise, the insenizatsiya.*

Постановка проблеми. Сучасні зміни в освіті зробили актуальним звернення педагогів до проблем застосування активних та інтерактивних методів навчання. Інтерактивні технології навчання створюють необхідні умови для розвитку й виховання у студентів загальнолюдських цінностей та активної

життєвої позиції.

Метою даної статті є обґрунтування актуальності впровадження інтерактивних технологій навчання на заняттях з української літератури як основної складової процесу виховання сучасної особистості і розкриття методики проведення інтерактивних уроків.

Аналіз останніх досліджень. Використання інтерактивних технологій як основної складової процесу співнавчання, взаємонавчання студента і викладача розглядають О. Гофлер, К. Поппер, К. Роджерс, Р. Барт, К. Баханнов, В. Паламарчук, Д. Румянцева, О. Антипова, М. Курщина, О. Пометун, Л. Пироженко. Ідеї щодо народності виховання у контексті співпраці знайшли своє відображення у працях В. Афанасьєва, Г. Волкова, М. Кузьміна, В. Коротова, І. Валєєва та ін. Над вихованням національної свідомості трудяться О. Зарівна, Д. Мубінова та В. Абелян. Питаннями реформування системи освіти та інноваційними тенденціями в ній займаються В. Андрущенко, Т. Воробйова, Л. Даниленко, М. Данько, В. Довбищенко, І. Зязюн, Н. Кузьміна, О. Матвієнко, Н. Федорова, Л. Федулова, Р. Хмелюк та ін. Ми бачимо, що в наш час, використання інтерактивних технологій як основної складової процесу виховання студентів в умовах навчального закладу є вкрай важливим та актуальним, а тому хочемо розглянути доцільність і специфіку упровадження інноваційних технологій навчання на заняттях з української літератури як основної складової процесу виховання сучасної особистості майбутніх фахівців аграрної галузі.

Виклад основного матеріалу. Особливістю інтерактивного навчання є підготовка молоді людини до життя і громадянської активності в громадянському суспільстві і демократичній правовій державі на заняттях з будь-якого предмета програми. Це вимагає активізації навчальних можливостей студентів замість переказування абстрактної, “готової” інформації, відірваної від їхнього життя і суспільного досвіду. Заняття також повинні надати студентам основні пізнавальні та громадянські вміння, а також навички і зразки поведінки.

Заняття мають захоплювати студентів, пробуджувати у них інтерес та мотивацію, навчати самостійному мисленню та діям. Ефективність і сила впливу на емоції та свідомість студентів у великій мірі залежать від умінь і стилю роботи конкретного викладача.

Застосування інтерактивних технологій висуває певні вимоги до структури занять, які були реалізовані при викладенні її орієнтовного варіанта у цій статті. Як правило, структура таких занять складається з п'яти елементів:

- а) мотивація;
- б) оголошення, представлення теми та очікуваних навчальних результатів;
- в) надання необхідної інформації;
- г) інтерактивна вправа – центральна частина заняття;
- д) підбиття підсумків, оцінювання результатів уроку.

Розглянемо кожен з цих елементів ґрунтовніше, аналізуючи методикау його відтворення в рамках уроків з різних дисциплін. Понад 2400 років тому Конфуцій сказав:

*Те, що я чую, я забуваю.
Те, що я бачу, я пам'ятаю,
Те, що я роблю, я розумію.*

Ці три твердження обґрунтовують необхідність використання активних методів навчання. Дещо змінивши слова великого китайського педагога, можна сформулювати кредо інтерактивного навчання:

*Те, що я чую, я забуваю.
Те, що я бачу й чую, я трохи пам'ятаю,
Те, що я чую, бачу й обговорюю, я починаю розуміти.
Коли я чую, бачу, обговорюю й роблю,
я набуваю знань і навичок.
Коли я передаю знання іншим, я стаю майстром.*

Серед ефективних методів навчання, котрі, на нашу думку, доцільно використовувати при викладанні літератури, є наступні: “мозковий штурм”, робота в парах, “навчальна співпраця”, обговорення проблеми у формі дебатів, дискусія, парламентські слухання, моделювання конкретних ситуацій тощо.

Як уже згадувалось, альтернативою традиційному навчанню є навчання інноваційне.

Під інноваціями у навчанні розуміють (у широкому значенні) процес створення і поширення нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, що досі вирішувалися якось інакше, а також результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних розв'язань різноманітних проблем.

Поряд з поняттям інновації у навчанні вживається термін інноваційне навчання – навчання, спрямоване на розвиток здібностей студентів до спільної діяльності в нових ситуаціях.

Мету інноваційного навчання філософ К.Поппер визначив двома словами: “Не зашкодь”. На думку прихильників інноваційного навчання, освіта схожа на фізичне зростання. Вона відбувається в результаті спілкування (на заняттях літератури, зокрема, це ще й спілкування з авторами творів, що вивчаються, та героями цих творів) і ґрунтується на самовизначенні. “Не так важливо вчити дітей, - наголошує К. Роджерс, - як важливо створити ситуацію, в якій дитина просто могла б учитися сама і робила б це з задоволенням”.в інноваційному навчанні головною дійовою особою є студент, що і є принциповою відмінністю такого навчання ід традиційного.

Американський педагог Р. Барт зауважував, що інноваційне навчання базується на принципово відмінних уявленнях про дітей і знання. “Ми повинні стати на місце дитини й виходити з цього. Не програми, а вона повинна визначити як якість, так і кількість навчання” (Дж.Дьюї).

Зовсім іншу роль в інноваційному навчанні відіграє викладач. Він, за словами К. Роджерса, сходить з п’єдестала, стає одним із тих, хто допомагає вчитися, і вчиться сам у тих, кому допомагає.

В інноваційному навчанні на перший план висувуються творчі й продуктивні завдання, що визначають суть та мотиви вибору навчання репродуктивних завдань. Перевага надається таким формам взаємодії, що забезпечують високий рівень активності кожного студента, максимальне включення його досвіду.

Ціла низка проблем стримує впровадження інноваційного навчання в систему освіти.

Вихід з такої ситуації, як стверджує К.Баханнов, викладачі знаходять у способах пристосувати широковідомі організаційні форми навчання до нового освітнього змісту та нових дидактичних ідей. У результаті цього з’явився нестандартне, нетрадиційне заняття.

У період духовного відродження української нації, коли українська мова одержала статус державної, закріплений Конституцією України, перед суспільством постала потреба приведення у відповідність до нових соціальних умов його розвитку всі системи народної освіти. Рідна мова вийшла за межі

провінційності й стала засобом міждержавного спілкування; в програму з літератури введено творчість письменників, про яких замовчували; над літературними процесами в Україні, нарешті, піднято завісу. Українська література й мова, зрештою, як і будь-яка інша національна література – це природна форма духовного вияву і самореалізації нації, тому має свої національні особливості й національні ідеї, що і повинно стати предметом процесу втілення української літератури у виховних потенціал. Це досить складні питання та проблеми, і вони вимагають диференційованого підходу до вибору змісту, форм і методів навчання. Цьому певною мірою сприяє впровадження у навчально-виховний процес нетрадиційних, нестандартних форм проведення занять та модульного навчання в діалектичній єдності історико-літературних, теоретичних та науково-методичних складових. Викладання літератури зорієнтоване не лише на її художньо-естетичний, а й етичний, філософський, психологічний потенціал.

Під поняттям нетрадиційний урок, що з'явилося у вітчизняній лінгвопедагогіці у другій половині вісімдесятих років ХХ ст., розуміють оригінальну форму навчання, що допомагає викладачеві уникнути одноманітності і шаблонності, ширше застосовувати ефективні методи і прийоми в процесі засвоєння учнями нових знань зі шкільних предметів та формування їх творчих здібностей. Коли ми говоримо про нестандартний урок, то маємо на увазі імпровізаційне навчальне заняття, що має нетрадиційну (невстановлену) структуру й специфічну цільову установку.

Найбільш вдалою на сьогодні вважається класифікація нових форм, запропонована дитдактами (Паламарчук В.Ф., Румянцева Д.М., Антипова О.Й. У пошуках нестандартного уроку. – Радянська школа, №1). Вони розрізняють два аспекти цього педагогічного явища:

- поєднання різних форм навчання в певну нову структуру (урок-диспут, урок-екскурсія, урок-лекція, урок-семінар);

- власне нестандартні уроки як складову певних моделей і технологій (інтегровані, бінарні, театралізовані та інші).

1. Види нетрадиційних уроків:

- урок-філософське дослідження з елементами інсценізації;

- урок-пошук істини;

- урок-аукціон;

- урок-обмін інформацією;
- урок-гра;
- урок-огляд знань;
- узагальнюючий урок з теми (розділу);
- урок-диспут;
- урок-рольова гра;
- урок-прес-конференція.

Уроки філософського дослідження психології людських почуттів допомагають студентам шляхом філософського аналізу розкрити глибину і красу людських почуттів, перемогу добра над злом, сприяють духовному збагаченню, розкривають гармонію людської душі з природою. Через глибокий психологічний аналіз героїв, форму і зміст твору, авторську позицію вони підкреслюють причетність кожного з нас до народження краси та її руйнування.

Одним з таких є заняття за драмою-феєрією Лесі Українки “Лісова пісня”: “... Не зневажай душі своєї цвіту...”. У ньому органічно переплетені пісня, роздуми викладачів і студентів, робота з текстом, монолог і діалог, демонстрація, розгляд ілюстрацій, диспут.

Епіграф уроку: “Ні! Я жива! Я буду вічно жити!” (Леся Українка).

Актуалізація опорних знань проводиться у вигляді перехресної бесіди. Викладачі ставлять запитання студентам протилежних груп.

Перехресна бесіда:

- Чому народ називає Лесю Українку донькою Прометея?
- Яке життєве кредо поетеси? Яка поезія свідчить про це? (вірш “Contra spem spero”)
- Назвати мотиви творчості Лесі Українки. В яких віршах звучить тема єдності людини і природи? (любов до природи “Красо України, Подолля!”; тема людини і природи у вірші “Стояла я і слухала весну”).
- До чого прагне ліричний герой поезії Лесі Українки? В чому вбачає сенс свого життя?

Повідомлення теми, формування мети та основних завдань.

Мета нашого заняття – це розкрити зміст загальнолюдських цінностей в житті людини.

Мотивація навчальної діяльності (питання, задачі, проблемні ситуації тощо).

Проблемні питання:

- В чому полягає сенс життя людини?
- Як навчитися жити в гармонії з природою?
- Яка роль людини як захисника навколишнього довкілля?

(на екрані словникова робота)

План заняття.

Ні! Я жива! Я буду вічно жити!

Я в серці маю те, що не вмирає!

Леся Українка

Вступне слово викладачів.

Ніколи, юнаки та дівчата, не розкривайте перед дверима любові дорогу ненависті, бо якщо ваша душа її не прагне, то ненависть туди ніколи не ввійде.

Історія створення драми-феєрії “Лісова пісня”.

“Лісова пісня” народилася в Кутаїсі (1911, на Кавказі), де Леся Українка мешкала разом зі своїм чоловіком.

Спогади про рідний край переносили її в ті далекі часи, коли вона, ще малою відвідувала з родиною волинські села Жабрицю, Колодязне, Чекну, Скулин, урочище Нечимне. Найчастіше згадувалося триденне гостювання у дядька Лева в Нечимному та його фантастичні оповідки “про всяку “силу” лісову, водяну, польову та про її звичаї та відносини між собою і людьми”.

Усі ті розповіді повернулися до Лесі, немов бажаючи, щоб вона увіковічнила їх, дала їм безсмертя. У листі до матері від 2 січня 1912 року Леся Українка зазначала, що “Лісова пісня” з’явилася в результаті спогаду про дитинство, проведене на Волині: “Мені здається, що я просто згадала наші ліси та затужила за ними”.

Отже, джерелом написання драми стала народна творчість, легенди, повір’я, пісні Волині.

Назва і жанрова специфіка.

- “Лісова пісня” оспівує глибоку ніжність почуттів, порив людини до духовно багатого життя.

- За жанром – феєрія, бо французький термін фея, чарівниця. Ознаки драми: є конфлікт.

Фрагмент фільму, інсценування драми.

Бесіда (ідейно-тематичний зміст).

- Чому Леся Українка створила не поему, не пісню, а драму-феєрію?
- Який сюжет твору? (відповідь біля дошки за ілюстраціями).
- Які два світи у конфліктному протистоянні? (на екрані – образи драми).
- Які проблеми піднімає поетеса у творі? (екран)
- Які філософські роздуми Лесі Українки розкрито у творі?
- Порівняльна характеристика Мавки і Лукаша(відповідь біля дошки).
- Які епізоди п'єси свідчать про велич душі Мавки і зраду Лукаша?
- Як природа виступає виразником людських почуттів? Образ дядька Лева (історія столітнього дуба). Фрагмент фільму.

- В чому велич Мавки і трагедія Лукаша? (фрагмент фільму “Монолог Мавки”)

Видача домашнього завдання студентів. Вивчити напам'ять останній монолог Мавки.

Проблеми твору, тема, головна думка (екран, записи в конспект)

Проблеми твору:

- високі ідеали і дріб'язковість;
- людина і природа;
- добро і зло;
- вірність і зрада;
- поетичне покликання і сіра буденщина.

Тема: змалювання поетичної краси природи, зображення одвічної боротьби людини за волю, красу життя, за здійснення мрій.

Головна думка: уславлення щирих почуттів справжнього кохання, прагнення людини до духовно багатого життя в гармонії з природою і навколишнім середовищем, які вона має оберігати.

Засудження зради, ненависті, сірої буденщини.

Підведення підсумків

- узагальнення матеріалу

Актуальність твору: навчіться любити, берегти; не руйнуйте, живіть в гармонії із собою та природою.

Висновок: “Лісова пісня” – це гімн єднанню людини й природи, це драма-пісня про велич духовного, про порив людини до щастя, про складні, болісні шляхи до нього, про невмирущість прекрасних людських почуттів, про причетність, відповідальність кожного з нас за збереження нашого спільного

дому, ймення якому, - Земля. (екран, запис в конспект).

Використання нових інформаційних технологій у навчально-педагогічному процесі становить якісно новий етап в теорії та практиці педагогіки. Передача знань є складовою частиною педагогічного процесу, тому застосування новітніх технологій у галузі освіти зумовлене двома чинниками. По-перше, необхідністю підготувати студента до самостійної роботи, по-друге, необхідністю ефективної передачі знань від викладача до студента.

Впродовж навчання в коледжі кожен студент має не лише здобути професійні знання, але й сформуватись як особистість. Тому уроки-пам'яті мають важливе значення у вихованні молодого покоління.

Українська література завжди доносила до людини ідею самоцінності особистості, її національної первинності попри всі класові категорії. Недаремно відображення та формування української ментальності, національної свідомості, фольклорних витоків нашого народу постає як одна з найголовніших тем сучасної національної літератури.

В цьому плані є досить містким та вдячним матеріалом для формування у молодого покоління почуття національної гідності, причетності до національної історії художня творчість відомого поета-земляка Василя Стуса.

Студенти вивчають біографію та творчу спадщину В.Стуса на другому курсі коледжу. Від того як викладач подасть матеріал і зуміє його донести до аудиторії залежить належне сприйняття поета-земляка. Щоб краще усвідомити цього Велета, Титана української літератури, мною був підготовлений літературно-музичний вечір зі студентами 1-3-х курсів бухгалтерського відділення та відділення електрифікації та автоматизації сільського господарства "Сини свого часу" (до 75-ї річниці з дня народження В.Стуса і В.Висоцького). Студенти під керівництвом викладача зуміли емоційно налаштувати всю залу на осмислення баченого. І святково прибранна зала, і мета заняття сприяли національному піднесенню аудиторії.

На передньому плані зали – портрет поета-земляка Василя Стуса та проектується портрет Володимира Висоцького. Декорація композиції доповнюється фото- та відеоматеріалами. Звучання пісень В. Висоцького створило атмосферу піднесеності, величності.

Викладач вводить студентів у світ поезії та музики, доносить інформацію про незламність духу та приклад синівської вірності своєму народові й

самовідданої любові до Батьківщини постатей, які навіки залишаються в серцях і спогадах інших. Студенти читають поезії В.Стуса “Як добре те, що смерті не боюсь я...”, “На Колимськiм морозі калина” та ін. і під акомпанемент гітари співають пісні В.Висоцького “Пісня про друга”, “Він не вернувся із бою”.

Демонстрація фільмів, в яких йде звучання живих голосів поетів, дає відчуття причетності до величного. Аматорське виконання студентами пісень щире, зворушливе, воно доносить до глядачів невмирущий дух поетичного слова, передає правду життя і її повноцінність.

Доповнюють дійство виставки “Ярій, душе, радій, а не ридай” та “Он сьогодні вернувся із боя...” - пам’яті В.Стуса і В.Висоцького, які налаштовують студентів на пізнання нового та збагачення свого кругозору.

Цей урок-пам’яті засвідчує духовне воскресіння Василя Стуса та Володимира Висоцького.

Висновки. Розвиток творчого потенціалу людини трактується сьогодні як основне завдання навчального закладу. Для його реалізації потрібно розглянути студенти не як суму зовнішніх впливів, а як дійсну, активну, діяльну істоту. У цьому основна суть перебудови навчально-виховного процесу. Студент – це не об’єкт, а насамперед творець свого власного “Я”. Отож головним для викладача стає залучення студента до процесу пошуку, коли пошук стає точкою відліку і руху у часі і просторі відносно себе самого. Забезпечити самореалізацію свого життя студентіві зараз допомагають в тому числі і нетрадиційні заняття, саме вони сприяють формуванню того чи іншого ідеалу, відкривають безмежний світ, в якому можна працювати над собою – набувати знання, розвивати самоаналіз; допомагають відкрити і вирішити для себе питання: що я вмію, що я можу? А відтак і – хто я? Для чого я в цiм світі?

Нетрадиційні заняття – не самоціль (як, зрештою, і всі інноваційні заняття). Це лише засіб для досягнення тієї атмосфери, що найкраще сприяє співробітництву, порозумінню і доброзичливості, надає можливості дійсно реалізувати особистісно-орієнтоване навчання.

Література:

1. Варзацька Л. Інтерактивні методи навчання: лінгводидактичні засади / Л. Варзацька // Дивослово. – 2005. – №2. – С. 5-9.
2. Дем’янова С.О. Інноваційні технології та сучасний урок літератури / С.О. Дем’янова. – К.: Шкільна освіта, 2006. – 128 с.
3. Курщина М. Інтерактивні технології в розвитку творчих здібностей / М. Курщина //

Освіта. – 2005. – №9 (5139).

4. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Науково-методичний посібник. / О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: Освіта, 2005. – 204 с.

5. Скубашевська О. Необхідність і реалії інноваційного розвитку освіти / О. Скубашевська // Вища освіта України. – 2007. – №3. – С. 13-17.

6. Щербина В.Г. Інтерактивні технології на уроках української мови та літератури / В.Г. Щербина. – Х.: Основа, 2005. – 96 с.

УДК 37.018.554

Білоус В.І.,

викладач іноземної
мови Чернятинського
коледжу ВНАУ

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ПРОЦЕСІВ ЗА МЕТОДОМ АКТИВІЗАЦІЇ МОЖЛИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ ТА КОЛЕКТИВУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

У статті розкрито інноваційно-комунікативний аспект навчання іноземної мови як засобу, що допомагає формувати в молодого спеціаліста професійні навички іноземного спілкування. Презентовано інтенсивний курс навчання за методом активізації можливостей особистості та колективу, який передбачає формування вміння входити в систему міжособистісних контактів з носіями вивчуваної іноземної мови і, отже, використання в комунікації лінгвоетнокультурного аспекту усномовленнєвої діяльності.

Ключові слова: інновація, комунікація, мовленнєва спрямованість, індивідуалізація, функціональність, усно мовленнєва діяльність, лінгвоетнокультурний аспект, мовний інвентар, комуніканти.

В статье раскрыт инновационно-коммуникативный аспект учебы иностранного языка как средству, которое помогает формировать у молодого специалиста профессиональные навыки иностранного общения. Презентован интенсивный курс учебы за методом активизации возможностей личности и коллектива, который предусматривает формирование умения входит в систему межличностных контактов с носителями выучиваемого иностранного языка и, следовательно, использование в коммуникации лингвоэтнокультурного аспекта устноречевой деятельности.

Ключевые слова: инновация, коммуникация, речевая направленность, индивидуализация, функциональность, усно речевая деятельность, лингвоэтнокультурный аспект, языковой инвентарь, комуніканти.